

WORKSHOP TRANSITIEDYNAMIEK

Community Duurzame Mobiliteit
's-Hertogenbosch, 22 maart 2021

Verlag en uitkomsten

In een bijeenkomst van de community Duurzame Mobiliteit verzorgde Sophie Buchel een workshop over de **transitie naar duurzame en eerlijke mobiliteit**.

Take away messages

- Transitie is geen revolutie, maar evolutie. Drie aspecten - structuur, cultuur en werkwijzen - hebben tijd nodig om zich aan te passen.
- Verandering op grote schaal gebeurt niet top-down, start vanuit burgers en ondernemers.
- Disruptieve schokmomenten kunnen het begin zijn van een transitie. De huidige coronasituatie biedt kansen om te versnellen.
- 'Transitiemanagement' helpt veranderingen ondersteunen, sturen en richting geven.
- Als community lijken we een visie voor de toekomst te delen: meer ruimte in steden voor leefbaarheid.
- Als community bevinden we ons nu deels in de tweede fase van transitiemanagement (agenderen). In deze fase ligt de opgave vooral bij het ontwikkelen van een agenda. Hoe komen we vanuit het nu naar onze visie?
- We bevinden ons deels ook al in de derde fase van transitiemanagement. Transformatief experimenteren; om partijen te activeren, motiveren en overtuigen. Wat werkt wél werkt en wat niet?

Wat zijn transities?

Een transitie is een schoksgewijze fundamentele verandering van de dominante structuur, cultuur en werkwijzen; binnen een maatschappelijk (deel)systeem, op de lange termijn. Bij structuur gaat het over technologie, fysieke infrastructuur, wetten en regels

en organisaties die deel uitmaken van het systeem. Tot cultuur behoren gedeelde beelden, waarden en maatschappelijke paradigma's. Werkwijzen uiteten zich in routines en gedrag. Mobiliteit wordt als een socio-technologisch systeem beschouwd, met allerlei invloedssferen daaromheen.

De opkomst van de auto illustreert dat de transitie gaat over veel meer dan technologie; onze leefomgeving is veranderd (suburbanisatie), onze gedragspraktijk is veranderd (forenzen, vakanties), en ook onze cultuur en identiteit zijn beïnvloed (een auto maakt vrij, heeft invloed op status). Meestal is er sprake van een langere voorontwikkeling gevolgd door een plotselinge stroomversnelling. De impact van verandering wordt zeker niet alleen door technologische stappen bepaald. Kijk bijvoorbeeld naar de verschillende modellen van stadsontwikkeling die steden als Atlanta in de Verenigde Staten en Barcelona in Spanje hebben gevolgd, in reactie op de massamotorisering. Er kunnen dus keuzes gemaakt worden!

Urgente issues in het mobiliteitssysteem zijn emissies, files, ruimtebeslag, ontoegankelijkheid,

gezondheidsproblemen en verkeers-
onveiligheid. Problemen zijn moeilijk
oplosbaar, en worden ook wel **'wicked
problems'** genoemd ('oplossers en
oplossingen' zijn onderdeel van het
probleem). Een mooi voorbeeld van een
'wicked' probleem is het fileprobleem:
We denken dat we door uitbreiden van
het wegennet de file kunnen oplossen,
maar weten uit de praktijk dat dat niet
het geval is. Gekozen oplossingen zijn
oppervlakkig, reactief en incrementeel.
Ook proberen we te managen vanuit het
bestaande om snel iets te fixen; terwijl
we eigenlijk fundamenteel willen
veranderen.

1970: one more lane will fix it.
1980: one more lane will fix it.
1990: one more lane will fix it.
2000: one more lane will fix it.
2010: one more lane will fix it.
2020: ?

Verloop van transitie

Transities zijn eigenlijk patronen van
opbouw en afbraak. Onderstaande figuur
illustreert wat ermee bedoeld wordt: Aan
de ene kant is er de opkomst van nieuwe
(technische en sociale) innovaties en
andere manieren van doen, denken en
werken. Tegelijkertijd moeten er zaken
afgebroken worden om plaats te maken
voor nieuwe alternatieven.

We zien in het mobiliteitssysteem allerlei
veranderingen opkomen; zoals
deelmobiliteit, bewoners die hun straat
terug claimen, nieuwe logistiek of andere
manieren van beleid maken. Maar de
vraag blijft gerechtvaardigd wat precies

wordt afgebroken. Stoppen we
genoeg aandacht in het vrijmaken
van de ruimte die nodig is?

Transitie vraagt om 'moonshot' denken

We hebben een bepaalde mate van groot
denken nodig. Om met heel veel partijen
samen te veranderen, is een gezamenlijk
toekomstbeeld enorm behulpzaam. **Waar
werken we naartoe? En welke stappen
kunnen we nu al zetten op weg naar die
toekomst?** Transitie vraagt in eerste instantie
om dromen; om een visie zo goed mogelijk
voelbaar, tastbaar en realistisch te maken.

Een mogelijk toekomstbeeld is de donut
economie: Breng de economie in balans met
de sociale en ecologische omgeving. Zo'n
economie zou per definitie energieneutraal,
effectief en op de juiste schaal zijn.

Wat is transitie management?

Transities gaan vaak over meerdere
generaties en decennia; soms tot wel 20 tot
50 jaar. Dat willen we liever niet horen, omdat
we van snelle veranderingen houden en de
urgentie vanuit duurzaamheid voelen. **Wat
kunnen we nu wél doen? En wat zijn tools
en methodes voor transitie management?**

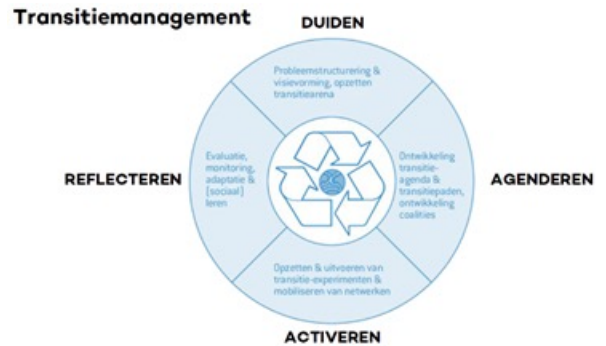
We kunnen transitie niet van boven af
afdwingen, maar wel ondersteunen of sturen
door slim in te spelen op de dynamiek van
verandering die er al in de samenleving

aanwezig is. Transitie management is dus niet het managen van transitie; maar het slim inspelen op maatschappelijke dynamiek om transitie te versnellen in een meer duurzame richting. Het gaat dus om versnellen, om richting geven aan, of om aanwakkeren als er ergens nog weinig in beweging is. Het opzetten van **deze community** als 'transitie-arena' kun je zien als onderdeel van transitie management.

Een transitie is dus meer evolutie dan revolutie. Het lijkt soms heel snel te gaan, maar om daar te komen is meestal een lange periode nodig van evolutie en heel veel uitproberen. Als het té snel gaat, stuiten transitie op veel weerstand vanuit de gevestigde orde.

De vier fases van transitie management

Er is een methode ontwikkeld om beweging te maken. Die methode bestaat uit de vier fasen: duiden, agenderen, activeren en reflecteren.

Het begint vanuit het **duiden** van de transitie of vanuit het systeem waarin je werkt (denk aan de visie-oefening in de workshop). Het gaat erom gezamenlijk grip te krijgen op waar naartoe. Goed begrijpen van het systeem waarin we werken en welke problemen daaruit voortkomen. Het helpt om partijen te zoeken die welwillend zijn én die net even anders kijken naar de situatie.

Gezamenlijk **agenderen** gaat over het uitdenken van te nemen stappen. Hoe komen we van A naar B? Wat moet er dan allemaal gebeuren? Welke kantepunten zien we voor ons? Wat is ons gezamenlijk transitieverhaal?

De belangrijkste fase is **activeren**. Hier gaat het over het opzetten en uitvoeren van **transitie experimenten** (pilots, nieuwe informatieprojecten). Het doel van deze fase is beginnen in de praktijk.

Omdat een transitie zo onvoorspelbaar is, bestaat de laatste fase uit **reflecteren** en leren. Hier wordt vanuit de praktijk verkend wat wél werkt en wat niet. Wat zijn de effecten van dingen die we proberen?

Experimenteren

Experimenteren is een manier om het grote denken te vertalen naar de handeling vandaag. Wat kunnen we nu al uitproberen en in de praktijk brengen? Daarbij is het ook een instrument om verschillende partijen en mensen te mobiliseren en te communiceren wat we proberen te doen. Voorbeelden hiervan zijn de projecten rondom de leefstraten (zoals Happy Streets in Rotterdam). Leren wordt expliciet ingezet;

Workshop deel 1: wat is ons gezamenlijke toekomstbeeld?

10 min in break-out groepen

- “Teruggeven van de straat aan voetganger en fietser”
- “Vrijmaken van ruimte op straat (geïnspireerd op de Superblocks in Barcelona). Of dat d.m.v. deelmobiliteit, OV, fietsen of lopen gebeurt, maakt niet uit.”
- “Veel minder blik op straat; zodat ruimte ontstaat voor groen en plezier en schonere lucht. Zodat iedereen zonder zorg van A naar B kan, wanneer of hoe je maar wilt, voor iedereen beschikbaar.”
- “We willen onze ruimte terug!”
- “We willen een eerlijker systeem. Iedere deelnemer die vraagt, draagt ook iets bij.”

Wat opvalt is dat we een beeld delen: naar een lager ruimtebeslag door mobiliteit, waardoor ruimte vrij wordt gemaakt voor leefbaarheid, natuur, veiligheid, inclusiviteit en plezier. Voor deze verandering is meer nodig dan nieuwe mobiliteit. Mobiliteit maakt onderdeel uit van de transitie die we nodig hebben om de leefomgeving te veranderen.

wat betekent dat falen zeker mag.

Transformatief experimenteren

Wanneer hebben projecten de potentie hebben om de leefomgeving daadwerkelijk te transformeren? Dat is het geval als ze sociale relaties veranderen, door nieuwe manieren van denken, werken en organiseren vorm te geven. Als ze dominante instituties uitdagen of vervangen. Of als ze een verbinding leggen tussen nieuwe praktijken en de status quo c.q. dominante manier van werken.

Conclusie

Het werd door de presentatie en door de workshop eens te meer duidelijk, dat de mobiliteitstransitie complex is. We kunnen die met de grootste succeskans oppakken als we samenwerken, goed afstemmen, experimenteren en van elkaar leren. Ook werd duidelijk waarom die mobiliteitstransitie niet zo snel gaat als we soms zouden willen. De transitieaanpak helpt ons bij een stappenplan om vanuit een gedeelde toekomstvisie in beweging te komen.

Workshop deel 2: welke stappen kunnen we nu al zetten?

10 min in break-out groepen

- “Creëren van schaarste voor parkeren.”
- “Creëren van experimenteerruimte (probeerperiodes). Laat mensen zelf ervaren wat auto delen is.”
- “Omdat we weten dat er mensen zijn die dat willen, gaan we een mobiliteitshub in de praktijk uitproberen, gecombineerd met een leefstraat. De bedoeling is fysiek inzichtelijk te maken wat er gebeurt als je de auto elders neerzet en wat je met de ruimte doet.”
- “We denken aan het transformeren van de parkeergelegenheid op een hotspot (bijv. zwembad in de zomer) naar meer ruimte met toegevoegde waarde rondom die hotspot. Het idee is de ruimte waar anders de auto staat, in te zetten om te relaxen of te picknicken.”
- “Verzorgingstehuisritjes voor ouderen laten invullen door vrijwilligers in deelauto’s.”
- “Mensen aan elkaar koppelen, kennis uit wisselen”
- “Call to action door mensen te verbinden. Door nieuwe verbindingen komen we tot ander gedrag.”